

Halide Edib Adivar

Roman

Raik'in Annesi

Fatih Altuğ'un sonsözyle

HALİDE EDİB ADIVAR

RAİK'İN
ANNESİ

Can Miras

Raik'in Annesi, Halide Edib Adivar

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: İkbâl Kütüphanesi, 1924

Can Yayınları'nda 1. basım: Mayıs 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan: Fatih Altuğ

Editör: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Müge Karahan

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Kubilay Bakmaz

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Cevizlik Mah. Hüsreviye Sk. Erşen İş Hanı No:15 Kat:3-38

Bakırköy-İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-6352-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HALİDE EDİB ADIVAR

RAİK'İN
ANNESİ

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan

Fatih Altuğ

ROMAN

♥can

Halide Edib Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

<i>Ateşten Gömlek</i> , 2007	<i>Yeni Turan</i> , 2014
<i>Handan</i> , 2007	<i>Hindistan'a Dair</i> , 2014
<i>Mor Salkımlı Ev</i> , 2007	<i>Ateşten Gömlek (Günümüz Türkçesiyle)</i> , 2014
<i>Sinekli Bakkal</i> , 2007	<i>Vurun Kahpeye (Günümüz Türkçesiyle)</i> , 2014
<i>Türk'ün Ateşle İmtihani</i> , 2007	<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri II</i> , 2015
<i>Vurun Kahpeye</i> , 2007	<i>Döner Ayna</i> , 2015
<i>Son Eseri</i> , 2008	<i>Sonsuz Panayır</i> , 2016
<i>Yolpalas Cinayeti</i> , 2008	<i>Halka Doğru</i> , 2017
<i>Tatarcık</i> , 2009	<i>Kenan Çobanları - Maske ve Ruh</i> , 2018
<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri</i> , 2009	<i>Heyula</i> , 2019
<i>Âkile Hanım Sokağı</i> , 2010	<i>Seviye Talip</i> , 2020
<i>Kalp Ağrısı</i> , 2010	<i>Harap Mabetler</i> , 2020
<i>Zeyno'nun Oğlu</i> , 2010	<i>Mevut Hüküm</i> , 2021
<i>Çaresaz</i> , 2011	<i>İstanbul'da Bir Yabancı</i> , 2022
<i>Sevda Sokağı Komedyası</i> , 2011	
<i>Kerim Usta'nın Oğlu</i> , 2012	
<i>Dağa Çıkan Kurt</i> , 2014	

HALİDE EDİB ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de yazmaya başladığı kadın hakları hakkındaki yazılarından dolayı kimi kesimlerin düşmanlığını kazandı. 31 Mart Ayaklanması sırasında Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde tarihî bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Onbaşı ve üstçavuş rütbeleri aldı. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası'yla fikir ayrılıklarına düştü. Bunun sonucunda 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. İlerleyen yıllarda konferanslar vermek üzere ABD'ye gitti, Mahatma Gandhi tarafından Hindistan'a çağrıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Halide Edib, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu, 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi. 1964'te öldü.

تعداد: ۱۷۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰

موضوع: تاریخ

موضوع: تاریخ

روزنامه کیهان، خیابان مازندران، تهران
بازاریان: خیابان مازندران، تهران

RAİK'İN
ANNESİ

خاتمه صالح

۵۴

رائفك آنسى

ملى رومان

—*—*—

تاگو تىر سولجىدا نوردى، هر گسپ
 اول قاتورد، بىستان بر نومان گنى اولمده
 پاتش پاشى اىر قاپان او ايله شالنده ورتك
 شاهاندىن قوتلى اقملىرى و آقوشن شاهان
 ايدرون داوايون، مهور قىلمه ايتيان مانى رىگورد
 دىسيورده اولق بوزاق تور بىله قىلمه شورى
 نوملر يىله شىله حىك، اوزى بر گوزل سىره
 عطفىنىك يردىل سىره برى، سكر سىراج...
 بر كىلى گنى، بر قىسى گنى و گوزلده بوجارده
 حوابعه سىله حىق، بىر سىره حىق اولماق.
 بالىك آقچىل بوز سىراج اولماق سىرلى
 آقچىل كچه اولماق، گوسون اولماق بىر
 قاتلده بوسه آقچىل آرسىنىك و عظم تابل
 ايتدى، كچه حىق بوز سىراج بوز سىراج
 بىلك بر قاتلده قىرىق كىلى بوسىراج
 سانسى بوز سىراج اولماق سانسى، سكر اىل سانسى

بر اىدخالق وارده، اول سىل كىل گنى شاهان
 آقچىل ايتدى بوسى كىلىكى بوسى كىل كىل
 بالىك بوز سىراج حىق ايتدى، ايتدى بوز سىراج
 بوسى كىل سانسى بر بوسى كىل سانسى بوسى
 اولماق بر بوسى كىل سانسى بوسى كىل سانسى
 بر ايتدى، سانسى بوسى بوسى كىل سانسى
 كور سانسى ايتدى بوسى كىل سانسى بوسى
 سانسى بوسى، سانسى بوسى بوسى كىل سانسى
 سانسى بر بوسى كىل سانسى بوسى كىل سانسى
 بر ايتدى بوسى كىل سانسى بوسى كىل سانسى
 بوسى كىل سانسى بوسى كىل سانسى بوسى
 بوسى كىل سانسى بوسى كىل سانسى بوسى

1¹

Ne güzel bir sonbahar oluyordu. Herkes-ten evvel kalkıyor, beyaz bir duman gibi odamı yavaş yavaş istila eden o ilk ziyanın Burgaz'ın şahikasından kayarak ağaçları

deraguşunu temaşa ediyor, uyanıp da henüz kımıldanmayan âlemi dinliyordum, ufak bir yaprak titreyecek, karşiki kumlar pembeleşecek, uzak kürek sesi, hafiften bir dalga şıptırtısı, sonra sabah... Bir temas gibi, bir nefes gibi denizlere, bulutlara, havaya dağılacak, birdenbire her şey uyanacak. Yalnız ağaçlar uyuyacaklar! Çocukluğumdan beri ağaçların gece uyanıp gündüz uyuduklarına kaildim. Bu sene ağaçlar arasında bu zannımı teyit ettim; gece nasıl ziruh insanlara benzerler, semanın beraklığına doğru yükselen bu siyah ziruhlar sanki yıldızlarla konuşurlar. Sükûnetlerinde bile bir uyanıklık vardır. Aralarından geçerken daima arkanızdan birisi geldiğini

1. *Raik'in Annesi* ilk olarak 14 Nisan 1909'da *Resimli Roman Mecmuası'nın* 2. sayısında "Halide Salih" imzasıyla yayımlanmıştır. (Y.N.)

yahut görmediğiniz bir insan yakınlığını hissedersiniz. Teraneleri bile tabiatın cansız bir parçasının sesine benzemez. Uzaktan bir fısıltı, çamlara yayıldıkça umumi bir inilti, sonra hepsi birden müthiş bir gürültüyle harekete başlarlar. Ne hareket: Binlerce siyah kadit kollar uzanır, çekilir, garip bir tehditle birbirine sarılır, ince karanlık zirveler gökten birdenbire yere çevrilirler, bu dehşetli harekete iştirak ederler, gıcırtilar, savruntular, derin homurtularla bir sürü muzlim, esrareniz tuyurun hemen uçup bulutlara iltihak edeceği zannedilir. Ziya gümüşü bir duman gibi ağaçların tepesindeyken hâlâ bir müphemiyet vardır. Yalnız sabah ışığı, dalları ve karanlık köşeleri beyazlatırken ağaçtan başka bir şey olmadıklarını anlarsınız. Hele güneşle beraber bütün bu siyah tuyurun ruhları çekilir, uyurlar.

Halki Palas'ta¹ yüksek, küçük bir odam vardı. Sonbaharı burada geçirmeye karar vermiştim. Bu kararıma birkaç sebep vardı. EVELA bundan daha sevimli, daha ruhuma yakın bir yer bulamamıştım; saniyen İstanbul'dan uzaktı. Evet, İstanbul'a, oradaki eve kışa kadar, sobalar yanıp da bir bucak² arıncaya kadar inmeyecektim. Orada ne kadar bü-

1. Heybeliada'da günümüzde Refah Şehitleri olarak adlandırılan caddede bulunan, ilk sahibi Romanyalı un tüccarı Aristodimos Kozmetos olan otel. (Y.N.)

2. Yuva. (Y.N.)

yük bir tehlike geçirmiştım. Az daha, evet az daha beni evlendireceklerdi.

Bu, bir çocuk şakası gibi başlamıştı. Dayızadem küçük Mihri'yle her bayramda masanın üstündeki şekerleri süpüren, kâğıtlarımı karıştıran o küçük komşu kızı, zannedersen ismi de Necibe olacak, daima Vapyon yahut Karlman'dan¹ aldıkları en pahalı fakat en sakil, hazır esvaplarla, daima bol gelen yakasından bir kuş boynu gibi dimdik görünen ince boynu, uzun siyah örgüsüyle iki sene evvel odamdan hiç çıkmayan çocuk Mihri nefesi kesilerek, yanakları kızarılarak Necibe'nin evinden geldiği zaman kulağıma, "Dayıcığım, Necibe'yi alır mısın?" derdi. Bir gün beni evlendirmek için neden acele ettiğini sordum.

"Dayı," dedi, "Necibe'nin görünmesi olacağım, bir de..."

"Lakırdını bitir."

Kendi kısa, dar fistanına –içini çekerek– baktıktan sonra, "Necibe'yi sen alırsan bana hep ipekli fistan giydirecek," dedi.

"Demek Necibe sana öyle söyledi?"

"Ya, dayıcığım."

"Bak sana söyleyeyim, Mihri, Necibe'nin fistanları ne kadar çirkin ise ahlakı da o kadar çirkin. Bir de seni evlenmek lakırdısından men ederim."

Bu sözlerim Mihri'yi pek de ikna etmedi ama yine bir daha bundan bahsetmeye cesaret edemedi. Bu vaka

1. Vapyon, İstiklal Caddesi'nde bulunan, daha çok çocuklara yönelik eşyalar satan mağaza. Cumhuriyet döneminde de faal kalmıştır. Bu dönemde sahibi Madam Fordoğlu olarak anılmaktadır. Karlman, günümüzde Beyoğlu'nda Odakule'nin bulunduğu yere denk düşen bir pasaja yayılmış olan alışveriş mağazası. 1850'den itibaren birçok türden tüketim nesnesinin satıldığı, modern mağazacılığın öncüsü olan Bonmarşe mağazası, 1896'da Avusturyalı Karlman'ın mülkiyetine geçer ve onun adıyla anılmaya başlar. (Y.N.)

cereyan edeli iki sene oluyor. Şimdi Necibe erkekten kaçıyor, volanlı¹ çarşaflar, tül şemsiyeler, fişiltılı etekleriyle mahalleyi dolduruyor. Hele *matşış*'i² ben eve gelir gelmez piyanosunda kurulmuş bir makine gibi başlar. Bu zararsız küçük kız nihayet pek iç sıkıcı bir genç kadın oluyor. Hazır esvap dükkânları açılalı, fonograflar³ çıkalı halkımız eski sadeliğini, hüs-n-ü tabiat-ı milliyesini kaybetmeye başladı. En fakiri bile –bayramda olsun– iri Alman çocukları için yapılip da bizim naif küçük kızları kaplumbağaya benzeten ucuz hazır bir fistan alıyor. Elif-bayı bilemeyecek kadar en ücra bir mahallede büyüyen kızlar bile mutlak karnavalda çıkan Rumca bir şarkıyı söylüyor.

Necibe ancak on beş yaşında olacak, ben otuz iki yaşındayım. Tıbbiye'nin ikinci sınıfından fesi eğri bir talebe istemeyip de benimle evlenmek tasavvurunda bulunmasından pek tabii bir genç kız olmadığını istidlal ediyorum. Bir hafta oluyor, bir akşam Mihri bir fişek gibi odama atıldı. Yüzünde o kadar mühim havadis alaimi vardı ki elimden kalemi bıraktım, sordum:

“Yine ne var küçük muhbir?”

“Bilsen annemle babam dün akşam ne söylüyorlardı?”

1. Elbise, perde, örtü vb. şeylerin kenarlarına dikilen, kıvrımlı enli bir şerit şeklindeki kumaştan veya dantelden süs. (Y.N.)

2. Burada daha çok mahşış olarak telaffuz edilen Maxixe ya da Matichiche dansının müziğine gönderme yapılmaktadır. Halide Edib, 23 Ağustos 1908'de Halide Salih adıyla yazdığı “Besa Oyununda” başlıklı yazısında Bakırköy Millet Bahçesi'nde sahnelenen Şemsettin Sami'nin Besa oyununa dair izlenimlerini aktarırken de bu dans müziğinden söz eder: “Perde arasında orkestra oyunun mevzuuna gülünç bir surette bigâne olan Kiki Koko şarkısı ile Maççı'yi çalmaya başladı. Gözlerimde iki damla yaş, dudaklarımda menedemediğim asabi bir kahkaha dolaşıyordu.” Halide Edib'in bu eserleri yeterince sofistike bulmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim “Kiki Koko” şarkısı *Raik'in Annesi*'nin ilerleyen sayfalarında da benzer bağlamda geçecektir. (Y.N.)

3. Önceden kaydedilen sesleri istendiği zaman tekrarlayan alet, gramfonun ilk şekli. (Y.N.)

Hiç tanıyamadığım bir genç kadının güzel gözleri için kendime niçin bir vazife terettüp edecek, şu tatil zamanının lezzet-i sükûnetini bozacağım? Zaten adaya ben kadınlardan kaçmıştım. Ben bu ihtiyar ettiğim zahmetten sonra yine pek az tanıdığım bir çift zevç ve zevceyi birleştirmeye mi kalkışacağım? Hem bakalım kendini adi bir kadınla gazinolarda teşhir eden o kalpsiz Rauf buna layık mı?

Romandan çok novella diye adlandırılmaya müsait olan bu metinlerde [...] anlatıcı erkektir ve odaklanılan bir kadının deneyimi, erkek anlatıcının dolayımıyla sunulur. Bu dolayım sayesinde söz konusu kadın kadar kadını kuşatan koşullar da gözler önüne serilir. Ancak burada şeffaf bir aktarımdan çok, karmaşık arzu ilişkileri, gayriiradi sınır ihlalleri, akıldan, normdan, toplumsaldan sapma eğilimi ile diğerkâm ve fedakârca edimler arasındaki gerilimler dolaşımdadır.

Fatih Altuğ

Kaleme aldığı her metinle yeniden tartışılan Halide Edib'in bütün eserleri, gözden geçirilmiş baskılarıyla Can Yayınları'nda.

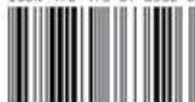
#edebiyatımızınmirası #aile #modernleşme #aldatma #sadakat #karasevda

 can

 canyayinlari.com | f | | X canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-6352-6

9 789750 763526